

MARIA ROMANOWSKA-ZADROŻNA

NOWE PUBLIKACJE

Pod koniec 2008 roku Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wydało pięć nowych publikacji.

B były to prace omawiające zbiory zaliczane do wspólnego, naszego i ukraińskiego dziedzictwa, polskie groby na jednym z francuskich cmentarzy, działalność naszych rodaków na arenie międzynarodowej, straty wojenne oraz dzieje Wileńskiego Towarzystwa Naukowego. Powstały one w ramach prac, z inicjatywy bądź poparcia Departamentu ds. Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą, który już w trakcie opracowań redakcyjnych i druku zmienił nazwę na Departament Dziedzictwa Kulturowego. Trzy ze wspomnianych książek ukazały się w serii „Poza Krajem”, jedna w serii „Straty kultury polskiej”, a publikacja omawiająca dzieje Wileńskiego Towarzystwa Naukowego została wydana poza seriami.

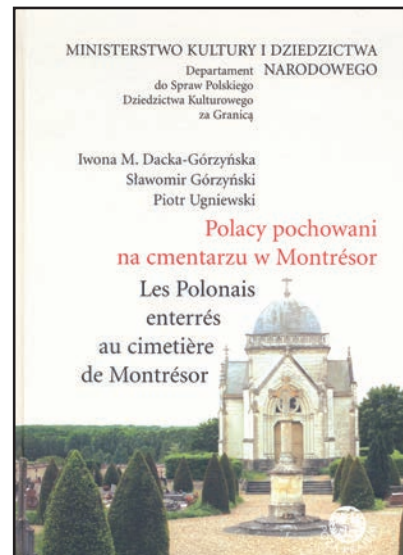
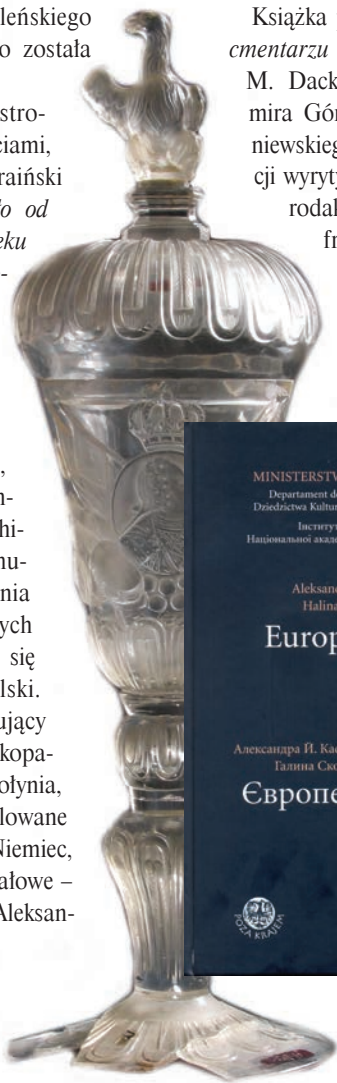
Piękny, bogato ilustrowany kolorowymi zdjęciami, dwujęzyczny polsko-ukraiński katalog *Europejskie szkło od XVI do początku XIX wieku w zbiorach Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego Instytutu Narodoznawstwa Narodowej Akademii Nauk we Lwowie* otwiera nową serię „Poza Krajem”, w ramach której prezentowane będą zbiory archiwalne, biblioteczne i muzealne oraz opracowania badań inwentaryzacyjnych cmentarzy znajdujących się poza granicami Polski. Katalog ten – obejmujący szkła pochodzące z wykopalisk, z „leśnych hut” z Wołynia, Niemiec i Hiszpanii, malowane szkło z Czech, Polski i Niemiec, szkła bezbarwne i kryształowe – jest wspólnym dziełem Aleksan-

dry J. Kasprzak, kustosa Muzeum Narodowego w Warszawie i Haliny Skoropadowej, pracownika naukowego Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego we Lwowie i z bogatej, liczącej ponad 4 500 obiektów, kolekcji szkła europejskiego prezentuje blisko 250 eksponatów w 160 notach katalogowych. Poprzedzają go wstępy Jacka Milera, dyrektora departamentu oraz Romana Czmelyka, dyrektora muzeum, omawiające prowadzone badania, ochronę i odpowiedzialność za „wspólne dziedzictwo” oraz szkic Haliny Skoropadowej naświetlający historię kształtowania się kolekcji szkła europejskiego w Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego. Książka zaopatrzona została w słownik terminów, spis archiwów, bibliografię oraz indeks osób.

Książka pt. *Polacy pochowani na cmentarzu w Montrésor* Iwony M. Dackiej-Górzyńskiej, Sławomira Górzyńskiego i Piotra Ugniewskiego jest zbiorem inskrypcji wyrytych na grobach naszych rodaków spoczywających na francuskim cmentarzu w Montrésor. Ta niewielka miejscowość, pamiętająca jeszcze czasy średniowiecza,

leży w dolinie rzeki Indrois i od połowy XIX w. jest nierozłącznie związana z Polakami. W 1849 r. górujący nad miastem zamek kupili Braniccy. Od tamtej chwili stał się on oazą i miejscem schronienia dla ich krewnych i przyjaciół, z których znaczna część pozostała w Montrésor, aż do ostatnich swoich dni. Wykaz inskrypcji poprzedza wstęp opisujący historię zamku i zbiorów. Nagrobkowe inskrypcje, opatrzone kolorowymi zdjęciami, zostały podzielone zarówno na te zachowane w kaplicy, jak i na te znajdujące się na cmentarzu. Dodatkowo książka została wzbogacona o bibliografię, w tym dokumenty dotyczące Montrésor z Archiwum hrabiów Rey, strony internetowe dotyczące Montrésor oraz drzewo genealogiczne.

Angielskojęzyczna wersja *Polish Participation in World Exhibitions 1851-2005* nie jest jedynie tłumaczeniem książki Anny M. Drexlerowej i Andrzeja K. Olszewskiego *Polska i Polacy na Powszechnych Wystawach Światowych 1851-2005*, wydanej w 2005 r., ani nawet tylko „przejrzanym i poprawionym” jej wydaniem. Pozostawiając jej dwuczęściowy charakter, zarówno w pierwszej części, autorstwa Anny Drexlerowej, omawiającej dziewiętnastowieczne wystawy, jak i w drugiej,

poświęconej dwudziesto- i dwudziestopięciowiecznym wystawom pióra Andrzeja K. Olszewskiego doszły dwa rozdziały: *Philadelphia 1876* i *Aichi 2005*. Profesor Olszewski zrezygnował za to z rozdziału omawiającego architekturę wystaw powszechnych. Ta bogato ilustrowana, pionierska praca oparta na literaturze, ale przede wszystkim na dokumentach i ówczesnej prasie, omawia udział Polaków i polskich firm w tak prestiżowych wydarzeniach, jakimi były Wystawy Powszechne, oraz sukcesy, jakie na nich odnieśli nasi rodacy nie tylko w sztukach pięknych, ale też w przemyśle, rolnictwie i dziedzinach pokrewnych. Należy pamiętać, że zarówno w XIX w., jak i na początku XX w. pozbawieni swojej państwowości Polacy wystawiali pod szyldami zaborców oraz tych państw, do których trafili jako emigranci. Dopiero na Światowej Wystawie w Paryżu w 1925 r. pojawiła się Polska jako kraj niepodległy. Po II wojnie światowej jako suwerenne państwo wystawiała dopiero w Sewilli w 1992 r. Ta bogato ilustrowana książka po każdej części zamieszcza spis fotografii z podaniem ich źródeł. Bibliografia podawana jest na końcu

każdego rozdziału, a indeks osób zamyka dzieło.

Tom trzeci katalogu pt. *Straty wojenne. Zabytkowe dzwony* omawia straty poniesione w dzwonach na obszarze powojennego województwa śląskiego. Część 1. tego tomu wymienia utracone dzwony i sygnaturki z terenu Diecezji Katowickiej i części Diecezji Częstochowskiej należącej do województwa śląskiego. W przygotowywanej części 2. omówione zostaną straty poniesione przez Diecezję Opolską. Autorem opracowania jest Przemysław Nadolski, ale publikacja powstała przy wydatnej współpracy Małgorzaty Wroźny i pod merytoryczną opieką Alicji Gałeckiej-Paduch. W katalogu omówiono ponad 806 obiektów, z których około 100 posiadało identyfikujące je zdjęcia archiwalne. Jak w poprzednich tomach, powtórzono ogólne wprowadzenie pana prof. Jerzego Gołosa. Sytuację administracyjną Górnego Śląska i metody grabieży dzwonów omówił Eugeniusz Paduch. Książka została opatrzona wykazem archiwaliów i bibliografią, indeksem ludwisarzy i odlewni oraz wykazem miejscowości i indeksem osób.

Książka Henryki Ilgiewicz *Societates Academicae Vilnenses. Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie (1907-1939) i jego poprzednicy* jest książką niezwykłą, opartą na dogłębnych badaniach źródeł i literatury. Znakomita znajomość trzech języków: polskiego, litewskiego i rosyjskiego oraz fakt stałego zamieszkania w Wilnie pozwoliły autorce na wykorzystanie dokumentów i bibliografii z powodu bariery językowej niedostępnych dla wielu badaczy z Polski. Praca wydana na setną rocznicę powstania Towarzystwa omawia też dzieje stowarzyszeń, które go poprzedziły: Towarzystwa Miłośników Starożytnictwa i Ludoznawstwa (1899-1907), Towarzystwo Muzeum Nauki i Sztuki (1907-1914), a także powstałe w 1919 r. Towarzystwo Miłośników Wilna, które po rozwiązaniu w 1933 r. swymi zbiorami wzbogaciło kolekcje Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Praca ta zawierająca liczne biogramy wybitnych, a zapomnianych przez lata Polaków działających w Towarzystwie, przywraca ich osoby nauce i kulturze polskiej.

To ważna, znacząca publikacja, i już dostrzeżono jej wartość, gdyż otrzymała prestiżową nagrodę *Przeglądu Wschodniego*. ■

